

TONE RAKOVČAN:

Povest mladosti.

Gori sredi planine paseta Blaže in Narda.

Letos je že tretja pomlad, odkar hodita tja, in njiju čreda je letos ravnotako raztresena po temenu kakor prejšnja leta, kloni glave in maha z repi. Najvišje stoji črna Dima z debelim jermenom in težkim zvoncem krog vratu in gleda po rebri kakor zapovedujoč častnik. Njej se ne poljubi veliko trave, stara je že. Mnogo pomladi pomni na tej rebri; hodila je semkaj kot telica s starim Klančarjem, ki je neko noč

na planini izdihnil, hodila je pozneje več let z Matjažem, ki se je na stara leta oženil in zapustil planine, in zdaj jo goni na pašo Blaže. Blaže ljubi njo in ona njega, zato si jo je izbral za vodnico. Med čredo so pomešane tudi Nardine kravice, zakaj onadva sta zrasla skupaj od mladih nog in tako sta zaželela, da tudi paseta skupaj in — želela sta v mladih srcih veliko več.

Sredi planine, sredi črede sedita in gledata globoko v dolino, kjer leže domovi kakor bele pike na zelenem prtu, kjer beže ceste na vse strani in se bogvekdje spet stikajo.

„Glej, Narda, tamkaj tista široka bela cesta kakor srebrn trak, tista drži daleč, kajnda!“

Pokazal je Blaže z roko v dolino in potegnil kazalec v smeri ceste.

„Da, tista drži v mesta, v gradove, ki leže kraj morja, kjer so zvoniki do oblakov in zvone zvonovi, da se čuje na konec sveta —“

Nardi je zastal glas, da je za trenutek utihnila.

„Ded mi je pravil,“ je nadaljevala, „da so tam gospodične bele kakor mleko in rdeče ko črešnje, in gospodje v črnih oblekah z zlatimi urami...“

Pogledala sta se, obrnila nato oči v dolino in se zamislila.

Tam izza skrajnih mej se je dvignil na nebo oblaček, jedral dalje kot čoln in se spustil nad čredo za planino. — V Blažetovem in Nardinem srcu sta vstali želji, šli daleč v mesta, v gradove, prišli spet nazaj in povedali srcu, kaj bi radi. Radi bi, da bi postal Blaže gospod s svetlo črno obleko in zlato verižico, Narda pa gospodična, in živela bi skupaj — a ne bi več pasla, ostala bi v mestu, ker tam bi bilo veliko prijetneje...

„Dej, povej še ti kaj, Blaže, tebe tako rada poslušam!“

„Ko pa ne vem ničesar —“

„Včeraj si mi obljubil, da poveš povest o starem gradu, dej, povej jo danes.“

„No, pa bom —“

Primaknila se je bliže in prijela Blažetovo roko.

Tiho in počasi je pričel Blaže:

„Lani sem bral to povest. Lepa je, in hudo se mi stori pri srcu, kadar se zmislím nanjo. — Pred davnimi časi je bil tisti grad, ki leži zdaj

v razvalinah na Loškem, cel, visok kakor palače v mestih in jako lep. V njem so bivali junaški vitezi, ki so se bojevali s Turki, in zale kraljične, ki so vitezom stregle in postale čez čas njihove žene.

V tistem gradu je živela tudi kraljeva hčerka, ki pa je bila od rojstva gluhonema. Dorasla je. Druge kraljične so pele, se šalile, govorile z vitezi — a ona, ubožica, je tičala v kotu svoje shrambe in plakala. Nobeden vitezov je ni pogledal, nihče ni maral zanjo; druge so se omožile, ona pa je ostala sama in plakala tako hudo plakala, da je oslepela.

Mimo tistega gradu pa prijezdi oddaleč lep kraljevič, ki prenoči v gradu. Zvečer, preden zaspi, začuje v sosedni sobi ihtenje in ko pogleda skozi ključnico, zapazi kraljevo hčerko, ki je sedela v kotu pri luči, tiščala obraz z rokami in plakala. Milo se stori kraljeviču pri srcu in sklene zjutraj, preden odide, povprašati, zakaj kraljična tako plaka . . .“

Zazvonila je na moč visoko nad njima Dima, Blaže je prenehal, Narda se je tesneje privila k njemu, in tam nekje iz grma se je oglasil ptiček, ki je najbrže tudi poslušal povest.

„Zjutraj stopi kraljevič pred kralja, da se poslovijo. Na koncu ga vpraša, ako ima kako hčerko — a namesto da bi kralj odgovoril, sklone glavo in si obriše solzne oči. Končno mu pove, da so vse hčerke omožene, le ena še ne, ki je od rojstva gluhonema in je pozneje zaradi jokanja še oslepela. Pripomni pa, da je v mladih letih prerokovala vražarica, da pride kraljevič, ki odkrije nekje na svetu tri žive studence, prinese vode iz njih in jo ozdravi . . .“

Poslovil se je kraljevič in odjezdil v svet iskat treh studencev.

Jezdil je po svetu, jezdil, a studencev ni mogel najti. Preiskal je skoro ves svet, toda zaman. Slednjič pride do visoke gore, leže pod košato drevo in zaspi. V spanju pa se mu zazdi, da sliši ihtenje. Ko se zbudi, se ozre in zapazi nedaleč nad seboj tri angele v dolgih srebrnih oblačilih, ki so z rokami tiščali obraze in plakali; med prsti pa se je nabirala solza za solzo, se zlivala na zemljo in odtekla potem dalje v bližnjo jamico.

Zavzet je gledal kraljevič krasno podobo — dom slil se je treh živih studencev. Čez nekaj časa je priplul z neba bel oblak, ki so vanj angeli sedli, se dvignili in izginili gori v višavah.

Kraljevič steče k studencem, zajme iz vsakega stekleničko vode, potisne te za sedlo in odjezdi v divjem diru k žalostni kraljevi hčerki. —“

„To je bil priden in dober ta kraljevič, kajne Blaže?“ je pripomnila Narda, ko je ta prenehal.

„Da, poslušaj dalje! — Kralj je medtem že skoro obupal. Menil je, da je vražarica krivo prerokovala, ker ni bilo od nikoder rešilca.

Na večer pa se odpro vrata, in v sobano stopi kraljevič, se pokloni kralju in ga poprosi, ako sme do kraljične. Kralj mu z veseljem dovoli. Hčerka je še vedno ihtela; kralj ji dvigne počasi roke, pa veli rešilcu, naj pristopi. Z vodo iz prve stekleničke ji pomaže kraljevič oči, kraljična si jih pomane pa odpre počasi trepalnice, drugič ji pomaže ušesa, in ona takoj vse sliši, iz tretje stekleničke ji da piti vode — in hčerka pade očetu krog vratu, kraljeviču pa poda mehko roko in se mu gorko zahvali —“

Narda se je primaknila še bliže k Blažetu — ta pa je še tiše nadaljeval.

„V gradu sta se potem poročila kraljična in kraljevič in srečno živila dolgo vrsto let. — Nekoč pa slišita, da pridere mimo gradu velika množica Turkov. Kraljevič pokliče sosedne viteze na pomoč, toda ti mu jo odreko, ker so ga zavidali zaradi velike sreče. Sam ni mogel premagati ogromnega števila divjih Turkov, zato zapusti s kraljično grad in odide nekam daleč, jako daleč, gotovo na drugi kraj morja . . . Turki pa so pri-gremeli, premagali nevoščljive viteze in razdejali vse gradove . . .“

Popolnoma tiho je končal Blaže. Dima je močno pozvonila in nazna-nila, da se čreda pomakne čez greben. Počasi sta vstala Blaže in Narda, se prijela z rokami krog pasu, pa odšla molče za čredo . . .

*

Na jesen je izgubila Dima tretjega gospodarja. Odšel je daleč v mesto slu-žit, da si prihrani kaj denarja, pride nekaj na planine ter odvede Nardo s seboj.

Minila je že deseta pomlad, Narda čaka — a Blaže se še ni vrnil in se najbrže ne vrne nikoli več . . .

Pomlad v jeseni.